

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2025

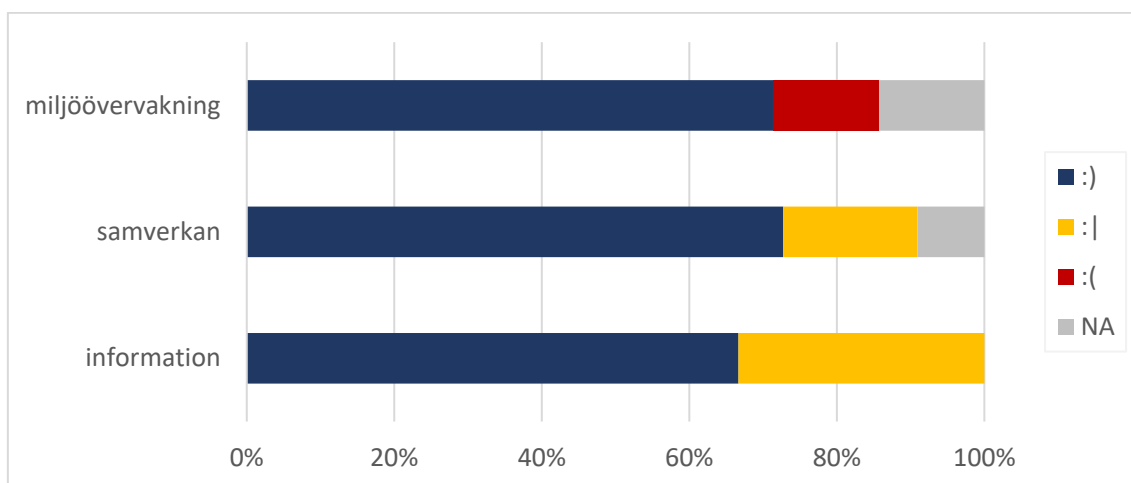
Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Uppföljning av arbetsprogram för 2025	4
Miljöövervakning.....	4
Samverkan	7
Kommunikation	12
Personal och medlemmar	14
Sekretariat.....	14
Styrelsen	15
.....	16
Valberedning och revisorer	16
Verksamhetsutskottet (VU).....	17
Samförvaltning Fiske.....	17
Medlemmar	18
Ekonomisk redovisning för verksamhetsåret 2025	20
Beskrivning av aktiviteter och frågor inom Vattenråd för Vättern	21
Vattenråd	21
Viktiga frågor under året.....	22

Sammanfattning

Vätternvårdsförbundet har sedan 1957 kontinuerligt bedrivit miljöövervakning i Vättern och dess tillrinningsområde (före 1988 i form av Kommittén för Vätterns Vattenvård). Verksamheten bedrivs genom att följa förbundets styrdokument, till exempel vattenvårdsplan, förvaltningsplan för fisk och fiske, samt bevarandeplan för Natura 2000. Till styrdokumenterna kopplas åtgärdsdokument, arbetsprogram och uppföljningsmått.

Arbetsprogrammet omfattande 2025 21 punkter uppdelade i Miljöövervakning, Samverkan och Information.

Figur 1. Sammanfattning av bedömning av arbetspunkter för 2025. (😊 = bra; 😐 = nöjaktig; 😞 = ej bra/ej utfört).

Bland de övergripande mest viktiga frågorna under året har varit PFAS-förorening och deras påverkan på Vätterns nyttjande, åtgärdssamordning i tillrinningsområdet (med LOVA-stöd) och beslut av Förvaltningsplan Fisk och Fiske Vättern.

På kansliet har fyra personer varit anställda inom förbundet om drygt 1,2 årsarbetskraft. I Vätternvårdsförbundets bokslut för 2025 uppgick intäkter till 2.417.274 kr och kostnader till 2.372.290 kr. Årets resultat var 44.984 kr.

Uppföljning av arbetsprogram för 2025

Arbetsprogrammet för 2025 antogs på stämman 2024. Arbetsprogrammet riktar sig mot de behov som utpekats i olika styrdokument för Vättern.

Arbetsprogrammet är uppdelat i tre delar:

- Miljöövervakning (4 plus 2 löpande och 1 årsspecifika punkt)
- Samverkan (6 löpande och 5 årsspecifika punkter)
- Information (2 löpande och 1 årsspecifik punkt)

Miljöövervakning

1. GENOMFÖRA MILJÖÖVERVAKNING ENLIGT BESLUTAT PROGRAM

Miljöövervakning av Vättern genomförs enligt ”Program för samordnad miljöövervakning för Vättern 2022-2027”. I programmet ingår de undersökningar som behövs för att följa upp kraven som ställs på miljöövervakning – både genom olika direktiv men även för att följa Vätterns värden. Momenten som genomförs inom miljöövervakning enligt program redovisas på ett sammanfattande vis i årsskriften som publiceras vart tredje år (nästa gång 2026).

Utförare av ”utsjöprogrammet” har varit SGS AB och Sweco (tidigare Medins Havs- och Vattenkonsulter) vilka innehaft uppdraget sedan 2010. Därtill tillkommer regelbundna moment som makrofyter och glacialrelikter som genomförs enligt program med andra utförare.

I Vätterns avrinningsområde finns det flera miljöövervakningsprogram som samtliga bidrar till att följa miljötillståndet i såväl sjö som tillflöden. Störst är SRK Norra Vättern och SRK Södra Vätterns tillflöden som ansvarar för miljöövervakning i den norra respektive södra delen av avrinningsområdet. Kansliet har deltagit på SRKs årsmöten och jobbar för att synkronisera undersökningar, till exempel provtagningsfrekvens av PFAS i tillflöden.

Under året har en **screening av bekämpningsmedel** genomförts. 15 vattendrag inom jordbruks(intensiva) områden har provtagits, dessutom båda utsjöstationer och utflödet. Undersökningen har finansierats via LOVA, alla länsstyrelser runt sjön och förbundet. Resultat publiceras i årsskrift.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Samtliga moment avrapporteras: Rapporter (3) Bedömning: 😊
- Avtal för samtliga momenten. Bedömning: 😊
- Nya regelbundna moment tillkommer. Bedömning: NA
- Samordna förbundets verksamhet med andra övervakningsprogram Bedömning: 😊
- Avrinningsområdesvis utvärdering: Kan utvecklas vidare. Bedömning: 😊
- All miljödata som tas fram inom tillrinningsområdet lagras hos datavärd där så finns. Bedömning: 😊
- Vätternkartan uppdateras regelbundet och översyn sker vid behov. Bedömning: 😊

Bedömning: 😊

SAMMANVÄGT: 😊

2. GENOMFÖR ELLER MEDVERKA I PROJEKT FÖR ATT ÖKA KUNSKAPEN OM VÄTTERN

Under 2025 genomfördes flera projekt med relevans för miljöövervakning i samverkan inom Stora Sjöar, det vill säga med Vänerens och Mälarens vattenvårdsförbund.

Utveckling av PFAS-föreningar i Stora Sjöarna

Kunskap om PFAS-halter i stora sjöarna – inklusive Vättern - är begränsad till de senaste sju till tolv åren, då miljöövervakning av PFOS påbörjades. Genom analys av provbankat material – fisk från Väneren och Vättern har sparats sedan 1970-talet – blev det möjligt att analysera hur olika PFAS-ämnen har varierat över tid. Resultaten visade på minskande PFAS-halter i fisk efter år 2000 i Väneren och Mälaren, respektive 2008 i Vättern.

Projektet har genomförts av Naturhistoriska Riksmuseet i samverkan med Eurofins. Havs- och vattenmyndigheten har finansierat tillsammans med vattenvårdsförbunden. En rapport publicerades hösten 2025.

Från data till dialog

Mälarens vattenvårdsförbund beviljades 2024 FORMAS-medel till ett projekt om kommunikation av miljöövervakningsdata till nya målgrupper. Vätternvårdsförbundet, Vänerens och Hjälmarens vattenvårdsförbund deltar i projektet. Projektet löper till och med 2027.

PFAS-kartläggning

Förbundet beviljades LOVA-bidrag för en kartläggning av PFAS-tillförsel via tillrinnande vattendrag. Provtagning kommer ske under 2026 i ett 30-tal vattendrag där PFAS inte har analyserats tidigare. Dessutom planeras en workshop som riktar sig till kommuner i Vätterns avrinningsområde.

Effektbaserade analyser för miljöövervakning i ytvatten

Under 2023 genomfördes ett projekt som använde effektbaserade metoder för att mäta toxiska effekter av ämnen eller blandningar i vatten. I Vättern uppmättes delvis hög östrogenaktivitet varför det gjordes kompletterande undersökningar sommaren 2024, både med effektbaserade och kemiska analyser.

2025 genomfördes ett källspåringsprojekt i Vättern för att hitta anledningen för de höga östrogenaktiviteterna. Ytterligare analyser gjordes i de större tillflöden, i utgående vatten från reningsverk och industrier, i en jordbruksbäck samt i vattenverk.

Projektet genomfördes av Biocell Analytica och finansierades av Vätternvårdsförbundet och deltagande kommuner och vattenverk.

- Genomförda projekt: Fyra projekt genomförd eller pågående

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

3. FÖRBUNDETS PUBLIKATIONER SAMLAR KVALITETSSÄKRAD KUNSKAP

Resultat och utvärderingar av undersökningar och projekt rapporteras fortlöpande i [Vätternvårdsförbundets rapportserie](#). Under året har tre rapporter publicerats (Tabell 2).

Tabell 2. Utgivna rapporter under året.

Nummer	Titel
Rapport 164	Signalkräfta i Vättern – hot mot bottenfauna och vattenväxter inom Natura 2000
Rapport 165	Retrospektiva studier av PFAS i fisk i de tre Stora Sjöarna
Rapport 166	Förvaltningsplan Fisk och Fiske Vättern 2025-2032

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Publicerade rapporter

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

4. AKTIVT SÖKA FINANSIERING FÖR UNDERSÖKNINGSMOMENT MED BEHOV.

Förbundet sökt och beviljades medel till flera projekt (Tabell 3).

Tabell 3. Beviljade medel till projekt under 2025.

Projekt	Från	Belopp (ca)	År
Utveckling av PFAS-föreningar i Stora Sjöarna	HaV	400.000	2024-2025
Screening Bekämpningsmedel (utan Jönköpings län)	Länsstyrelser	50.000	2025
Temperaturloggar till övervakning av vattentemperatur	HaV	30.000	2025
PFAS-kartläggning	LOVA	85.000	2025-2026

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Sökt och beviljad finansiering: Över 560.000 kr till pågående projekt.

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

5. REVIDERING AV BEVARANDEPLANEN

Länsstyrelsen i Jönköpings län har tagit fram tillägg till Bevarandeplanen för Vättern inför prövning av vattenkraften inom NAP. Vätternvårdsförbundet har granskat underlaget och lämnat synpunkter. En ytterligare revidering av Bevarandeplanen har inte varit aktuell.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Revidering av Bevarandeplanen har påbörjats

Bedömning: NA

SAMMMANVÄGT: NA

6. A. REVIDERAD VATTENVÅRDSPLAN BESLUTAS

Den senaste vattenvårdsplanen beslutades efter revidering 2015 med mållåret 2020. Revidering av planen fortsatte även under 2025. Arbetet är tidskrävande och beroende av tillgång till data och annat underlag. I framtagande av planen har mål, delmål, indikatorer och åtgärdsförslag diskuterats bredd och med experter. Beslut om vattenvårdsplanen förväntas under 2026.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Reviderad Vattenvårdsplan har beslutats Bedömning: 😞

SAMMMANVÄGT: 😞

B. REVIDERING AV FÖRVALTNINGSPLAN FISK OCH FISKE BESLUTAS

Förvaltningsplanen för fisk och fiske Vättern är en av tre styrdokument som Vätternvårdsförbundet tar fram. Tidigare förvaltningsplan för fisk och fiske i Vättern var den andra och sträckte sig till 2022. Samförvaltningen ansvarar för framtagandet av planen och det huvudsakliga arbetet har skett under 2022–2025. Resurser i både tid och pengar har lagts på förankring och träffar har hållits där intressenter erbjudits möjlighet att komma med inspel till arbetet med förvaltningsplanen. Planen fastställdes på årsstämman i maj 2025 och planen publicerades hösten 2025. Resursfördelningen i planen arbetas vidare med inom Samförvaltning fiske efter beslut på årsstämman.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Reviderad Förvaltningsplan har beslutats. Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

Samverkan

7. DRIVA SAMFÖRVALTNING FISK & FISKE

Samförvaltningen har drivits enligt plan, men med personalförändringar som påverkat utförandet i viss uträkning. Exempelvis fick höstens möte skjutas fram för att ny samordnare skulle hinna sätta sig in i arbetet innan mötet.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Samförvaltning genomförs enligt särskilt program Bedömning: 😊
- Undersöka och eventuellt möjliggöra finansiering för Samförvaltning Fiske via externa medel: Ej aktuell i år. Bedömning: NA

SAMMMANVÄGT: 😊

8. DRIVA VATTENRÅD FÖR VÄTTERN

Även under 2025 har Vätternvårdsförbundet innehaft uppdraget av Vattenmyndigheten för Södra Östersjön distrikt att driva samverkan runt sjön i form av vattenråd. Exempel på aktiviteter och viktiga frågor runt Vättern ges i eget kapitel längre fram. För verksamheten söker Vätternvårdsförbundet årligen dialogmedel som under 2025 var 62 000 kr. Hälften av

bidraget finansieras förbundets utökade uppgifter och hälften av bidraget tilldelas aktörer som ansöker om ekonomisk stöttning för ”vattendialog”.

Följande indikatorer finns i arbetsprogrammet:

- Vattenråd för Vättern: förbundet innehaft uppdrag Bedömning: 😊
- Upprätthålla sändlistor: uppdateras kontinuerligt Bedömning: 😊
- Tillhandahålla information från HaV/VM: tas upp/länkas Bedömning: 😊
- Förmedla ekonomiskt bidrag: flera organisationer tagit del Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

9. DELTA I SAMORDNINGS/SAMVERKANFORMER FÖR VÄTTERN SKYDD/HÅLLBART NYTTJANDE

Vätternvårdsförbundet tar fortlöpande del av forum för **Försvarsmaktens** nyttjande av/vid Vättern. Sedan lång tid utgörs Försvarsmaktsforumet av Samordningsgrupp Vättern, Skjutfältsråd Karlsborgsfälten samt Fiskeskyddsnämnd. Sammankallande för samtliga är P4 Skövde Garnison. Vätternvårdsförbundet tar deltar aktivt på möten eller via protokoll.

Förbundet har också ett pågående samarbete också med Runt Vättern och publicerar en årlig artikel i magasinet.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Försvarsrelaterad samverkan:
Samordningsgrupp, Skjutfältsråd, Fiskeskyddsnämnd Bedömning: 😊
- Deltagande i Leader-områden i och runt Vättern Bedömning: ej aktuell

SAMMMANVÄGT: 😊

10. VÄTTERN INGÅR I (INTER)NATIONELLA NÄT AV ”STORA SJÖAR”

Genom åren har ett informellt nätverk mellan olika stora sjöar tagit form. Olika sjöar har olika gemensamma frågeställningar som kan nyttjas vid olika tillfällen. Utbytet av både data och kompetens tenderar att öka.

Samarbete med framför allt Väner och Mälaren har fortsatt att utöka. Så genomfördes ett flertal gemensamma projekt under året.

Utöver redovisade specifika sjöar med kontaktnät ingår Vättern även i flera andra nätverk såsom:

- [World Large Lake Database](#)
- [Global Lake and River Ice Phenology Database](#)

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Direktkontakter med andra ”liknande sjöar”:
Samverkan med andra sjöar ökar. Bedömning: 😊
- Databaser där Vättern ingår: flera Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

11. FORSKNING I VÄTTERN

Vättern har stor potential att utgöra forskningsobjekt för en rad frågeställningar. Förbundet försöker uppmuntra och möjliggöra forskning i/med Vättern. Detta sker genom deltagande på konferenser, tillhandahålla data, möjliggöra provtagningar samt i vissa fall även finansiera studier som genomförs i sjön samt upprätthålla ett kontaktnät med forskningsinstitutioner (Tabell 5).

Tabell 5. Exempel på publiceringar där Vätterndata har använts. Publikationer med * publicerades i nationella rapportserier, som examensarbete mm (det vill säga ej i peer-reviewed tidskrifter).

Publikationer
Hydrologi
Strömquist, J. et al. (2025) Large-scale semi-distributed modelling of dissolved silica fluxes and assessment of their role in coastal eutrophication. Hydrological Sciences Journal, 70:12, 2162-2180, https://doi.org/10.1080/02626667.2025.2530125
Miljöövervakning
Amini, A. et al (2025) Generalized Logistic Function: A Retracker to Improve the Accuracy of Water Level Time Series in Coastal Areas and Lakes. Remote Sens. 2025, 17, 533. https://doi.org/10.3390/rs17030533 *Pihl Karlsson, G. et al. (2025). The Swedish Throughfall Monitoring Network (SWETHRO) 1985-2025. IVL rapport C10088
Klimat effekter
Carrea, L. et al. (2025). Lake surface water temperature [in "State of the Climate 2024"]. Bulletin of the American Meteorological Society, 106 (8). S29-S31. https://doi.org/10.1175/2025BAMSStateoftheClimate.1 . *Andersson, L. (2025). Simulating water temperature in Lake Vättern in Sweden using a 3D lake model. Examensarbete Lunds Universitet
Miljögifter
Mallek, M. and Barcelo, D. (2025) Analysis and fate of per- and polyfluoroalkyl substances (PFAS) in the global aquatic environment: perspectives and combined risks with microplastics. Analytical and Bioanalytical Chemistry. https://doi.org/10.1007/s00216-025-06264-6 *van Hees, P. et al. (2025) Ultrashort PFAS in Swedish and Norwegian Drinking Water. Eurofins. *Fischer, S. et al. (2025) Screening of flotation chemicals. Water sampling downstream Swedish mines. IVL rapport C11072
Invasiva främmande arter
Rewicz, T. et al. (2025) Ponto-Caspian amphipods (Crustacea, Amphipoda) and their microsporidian parasites recently established in Sweden. NeoBiota 101: 243–275 (2025). DOI: 10.3897/neobiota.101.153292 *Bjelke, U. et al. (2025). Större rovmärla. En kunskapssammanställning. Länsstyrelsens i Jönköpings läns rapport 2025-17 *Schagerström, E. (2025). Djuputbredning större rovmärla i Vättern. Länsstyrelsens i Jönköpings läns rapport 2025-18
Fiske och fiskförvaltning
*Rogell, B. & Axenrot, T. (2025) Pelagisk fisk i Vättern 2024. Aqua notes 2025:17 *Rogell, B. (2025) Nätprovfisket i Vättern 2023. Aqua notes (2025:6) *Rogell, B. et al. (2025). Övervakning av signalkräfta i stora och små sjöar. Aqua notes 2025:32 Anneville, O. et al. (2025) Are we heading towards a global decrease in coregonine catches? Int. J. Limn. 2025, 61, 6. https://doi.org/10.1051/limn/2025003

Klimatförändring är ett av de största forskningsområden där Vättern ingår, så utgör Vättern ett objekt bland flera i flera forskningsprojekt.

Forskning på **fisk, fiske och fiskförvaltning** har de senaste åren blivit omfattande, huvudsakligen genom SLU Aqua som även genomför miljöövervakning av fisk i Vättern. Till exempel har ett spårningsprojekt med fisk pågått under några år och intensifierats. Projektet sker i samverkan med Länsstyrelserna och finansieras av Havs- och vattenmyndigheten.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Forskningsprojekt med Vätternrelevans: flera Bedömning: 😊
- Föredrag på konferenser: förekommer, webpresentation Bedömning: NA
- Publikationer i vetenskapliga tidskrifter: flera Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

12. FÖLJA (STÖRRE) VÄTTERNRELATERADE ÄRENDEN OCH AKTIVT SÖKA MÖJLIGHETER ATT PÅVERKA ÄRENDEN SOM BERÖR VÄTTERN (REMISSINSTANS)

Vätternvårdsförbundet har fortsatt uttrycka ståndpunkter och servera underlag och fakta om Vätterns miljö (Tabell 6). Remisser tillsänds förbundet som besvaras utifrån de olika styrdokumenten som förbundet har tagit fram.

Tabell 6. Urval av skrivelser som utgått från sekretariatet under året. Samtliga tillgängliga via hemsidan vattnern.org.

Till	Rörande
Miljöprövningsdelegation, Länsstyrelsen Östergötland	Dispensansökan Ahlstrom-Munksjö
Mark- och miljödomstolen	Tillståndsansökan Sibelco Baskarp
FIHM	FMV - Anmälan om Ändring
Länsstyrelsen Jönköping	Ansökan bearbetningskoncession Norra Kärr

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Antal tillfällen där förbundet agerat ”remissinstans”: 4 Bedömning: 😊
- Nyttjande av förbundets faktamaterial i miljöprövning Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

13. VERKA FÖR (ÖVERGÖDNING)ÅTGÄRDER I TILLRINNINGSOMRÅDET

Sedan hösten 2024 driver förbundet ett 2-årigt pilotprojekt om åtgärdssamordning i ”Södra Vättern”, det vill säga inom Vätterns tillrinningsområde i Jönköpings och Östergötlands län. Länsstyrelsen beviljade drygt 900.000 kronor i LOVA-bidrag. Målet är att jobba fram möjliga åtgärder som bidrar till god status med avseende på övergödning men även andra åtgärder som förbättrar vattenmiljön.

Även om projektet formellt startade under 2024, får 2025 anses vara året då arbetet tog fart. Under januari och februari genomfördes möten med alla kommuner och länsstyrelser som ingår i projektområdet. Utöver dessa myndigheter genomfördes möten med andra organisationer såsom Sportfiskarna för att presentera projektet och samla information om behovet i området.

Då projektområdet är stort och behoven varierande fick ett principbeslut fattas om vad eller vilka områden som bör prioriteras, där närhet till Vättern och påverkan på för Vättern viktiga arter rankas högt.

Separata projekt för åtgärdsinventering i Ålebäcken samt Röttleån/Åskebäcken har påbörjats och fortskrider med vattenprov, markägarmöten samt konsultrapporter. En återblick på en rapport från 2021 om Lillån-Huskvarna har resulterat i förnyade markägarkontakter och diskussioner om möjliga åtgärder. Utöver detta har kontakterna med åtgärdssamordnarna i övriga vattenråd i länen fördjupats med idé och kunskapsutbyte.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Behov, upplägg och finansiering till åtgärdssamordnare i tillrinningsområdet

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

14. SE ÖVER ANDELSFÖRDELNING AV MEDLEMSAVGIFTER

Kansliet har tillsammans med en referensgrupp sett över andelsfördelning mellan förbundets medlemmar. Senaste översyn skedde för 30 år sen och båda Vätterns tillstånd och utmaningar samt lagstiftningen har förändrats sedan dess. Ett förslag kommer tas upp på styrelsens vårmöte och eventuellt på stämman 2026.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Genomföra översyn av andelsfördelning

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

15. MEDVERKA I REVIDERING OCH AKTUELLHÅLLANDE AV RISKVERKTYG TILL SKYDD FÖR VATTENKVALITETEN.

I det förebyggande skyddsarbetet för Vättern har två olika viktiga dokument/projekt tagits fram:

- Konsekvensklassificering av olyckor med farligt gods runt Vättern,
- Spridningsmodell Vättern.

Dessa två verktyg är idag svårtillgängliga då det antingen är i databasform, pappersrapport eller stationsbaserad spridningsmodell. För att öka tillgängligheten på dessa verktyg bör de anpassas till plattform via internet.

Kustbevakningen, som har det formella ansvaret för miljöräddning i Vättern, har sedan 2019 haft ett samarbete med Vätternvårdsförbundet.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Medverka för ny konsekvensklassificering.
- Medverka för ny spridningsmodell för Vättern.

Bedömning: 😊

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

16. MEDVERKA TILL SAMORDNING AV DRICKSVATTENDIREKTIVETS GENOMFÖRANDE I VÄTTERN

EU beslutade 2020 ett nytt dricksvattendirektiv som införlivades i den svenska lagstiftningen, de nya dricksvattenföreskrifterna (LIVSFS 2022:12) gäller sedan 1 januari 2023 (med vissa undantag som först träder i kraft 2026). Direktivet ställer krav på riskbedömning redan i tillrinningsområdet. Länsstyrelserna har under 2025 genomfört påverkansanalys och riskbedömning i tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten. Medverkande av förbundet i dricksvattendirektivets genomförande har inte varit aktuell.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Gemensam riskanalys, övervakningsprogram och rapporteringssystem.

Bedömning: NA

SAMMMANVÄGT: NA

17. VERKA FÖR ATT PEKA UT VÄTTERN TILL RIKSINTRESSE FÖR DRICKSVATTEN

I framtagandet av vattenvårdsplanen har utpekandet av Vättern som riksintresse för dricksvatten som åtgärdsförslaget lyfts av flera medlemmar. Idag utgör tre anläggningar i Vättern riksintresse för dricksvattenförsörjning, däremot är det inte möjligt – som riksintresset är definierat – att hela täkter utgör riksintresse.

Kansliet har träffat riksdagsledamöter för Jönköpings och Östergötlands län (tillsammans med Länsstyrelsernas fiskefunktioner) för en dragning om Vättern och dess förvaltning, och då bland annat lyft behovet av ändring i lagstiftning så att vattentäkter – som Vättern – kan pekas ut som riksintresse för vattenförsörjning.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Samordna de kommuner som nyttjar Vättern som dricksvattentäkt för att förändra av definitionen för riksintresse för dricksvatten: Påbörjat.

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

Kommunikation

18. DIGITAL OCH TRYCKT KOMMUNIKATION SKER PÅ ETT TILLGÄNGLIGT OCH AKTUELLT SÄTT OCH FÖLJER KOMMUNIKATIONSSTRATEGIN

HEMSIDAN VATTERN.ORG

Hemsidan (www.vattern.org) är den samlade ingången för kunskap om Vättern och navet i förbundets kommunikation. På hemsidan finns information om nya undersökningar, resultat, möten, kommentarer och aktiviteter i avrinningsområde där förbundet på ett eller annat vis är involverade samt fiskeregler och annan fiskeinformation.

Social media

Vätternvårdsförbundet driver social-media-konton på Facebook och Instagram, lik hemsidan ofta i samverkan med Länsstyrelsen. De flesta inlägg rörde nyheter och länkade direkt till hemsidan eller till andra Vättern-relaterade publikationer. Totalt publicerades 5 inlägg på

Facebook. Antalet följare är begränsad (men uppgående, ca 370 vid slutet av året), men inlägg kan få relativt stor spridning med upp till flera tusen i räckvidd.

I ramen för förbundets samarbete med Runt Vättern har förbundet möjlighet att ta över deras Social media för några veckor per år.

Nyhetsbrev

Uppstart av nyhetsbrevet var planerat redan för 2021 men blev uppskjuten på grund av tekniska problem och tidsbrist.

Populärvetenskaplig/lätt-tillgänglig information

Webbsidan Vätternliv lanserades sommaren 2021 med information om Vättern och miljötillståndet riktad till målgruppen "allmänheten". Under tiden tillkom ny kunskap om Vätterns tillstånd och utmaningar, kartläggning av revideringsbehov påbörjades 2025. Parallellt har kansliet också arbetat med att ta fram mer tillgänglig information om bland annat Vätterns tillstånd på vattern.org.

Tryckt material

Förbundet har, tillsammans med länsstyrelserna runt Vättern, ett samarbete med [Runt Vättern](#) och publicerar varje en artikel om Vätterns värden och tillstånd i tidningen. 2025s artikel handlade om Vätterns stränder och deras roll för Vätterns ekosystem och människans nyttjande.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Hemsidan är en naturlig ingång för information om miljö, fiske och vatten. Bedömning: 😊
 - Populärvetenskaplig/lätt-tillgänglig information Bedömning: 😊
 - Fortsatt drift av Vätternliv.se. Bedömning: 😊
 - Antal inlägg och följare på sociala medier Bedömning: 😊
 - Nyhetsbrev. Antal utskick och antal prenumeranter Bedömning: 😊
 - Tryckt material: översyn; samarbete med Runt Vättern Bedömning: 😊
- SAMMMANVÄGT: 😊**

19. VARA AKTIV I OLIKA SAMMANHANG OCH PRESENTERA VÄTTERNVÅRDSFÖRBUNDET

Förbundet får ofta förfrågningar om att i olika sammanhang presentera kunskap om Vättern (Tabell 7).

Tabell 7. Urval av "större konferenser" där Vätternvårdsförbundet presenterat verksamheten, resultat mm

Typ av möte	För vilka	Antal	Om?
Lokala/regionala	Kommuner (nämnder och styrelse/fullmäktiga), Föreningar och förbund, skolor, rotary etc	Ca 15	Vättern, förbundet, fisk och fiske, miljötillståndet
Nationella	Utförarmöte mm	Ca 2	Miljöövervakning, förbundet, fisk och fiske Vättern, Ekosystembaserad fiskförvaltning

Kansliet genomför efter förmåga så många föredrag som möjligt. Exempel på mötestillfällena kan vara yrkes-/fritidsfiskets träffar, Naturskyddsförening, intresseorganisationer och ideella föreningar, lokala/regional/nationella myndigheter mm.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Sekretariatet föredrag; ca 15-20 föredragstillfällen
- Presentation på konferenser:

Bedömning: 😊

Bedömning: NA

SAMMMANVÄGT: 😊

20. INFORMERA OM VATTENVÅRDSPLAN OCH FÖRVALTNINGSPLAN

Förvaltningsplan Fisk och Fiske Vättern beslutades på stämman 2025. Information om innehåll, slutsatser och framtagande av planen har skedd i olika sammanhang, bland annat till förbundets medlemmar, Samförvaltning och myndigheter.

Följande indikatorer har använts för bedömningen av arbetspunkten:

- Antal möten, föredrag mm: flera
- Tillgänglig information om planerna: Förvaltningsplan finns publicerad som rapport

Bedömning: 😊

Bedömning: 😊

SAMMMANVÄGT: 😊

Personal och medlemmar

Sekretariat

Sekretariatet är placerat på Länsstyrelsen i Jönköping och har bestått av drygt en årsarbetskraft (Tabell 8). Malin Setzer avslutade sin anställning på Fiskeenheten på Länsstyrelsen i Jönköping sommaren 2025 och därmed också sina uppdrag i Vätternvårdsförbundet. Rasmus Lindblad tog över uppdraget som sakkunnig fiskefrågor helt, efter har delat med Malin tidigare. Amanda Östman (anställd på Vattenenheten på Länsstyrelsen i Jönköping) delade åtgärdssamordnartjänsten tillsammans med Marcus Nilsson.

Tabell 8. Sekretariatets sammansättning under året.

Post	Namn	Omfattning
Förbundssekreterare, ansvarig sekretariat	Gustav Enander	Inom tjänst
Sakkunnig vattenfrågor tillika samordnare i VU	Friederike Ermold	Ca 50%
Sakkunnig fiskefrågor tillika samordnare i utskott Samförvaltning Fiske	Rasmus Lindblad och Malin Setzer	Ca 25% +25%
Åtgärdssamordnare	Marcus Nilsson och Malin Setzer/Amanda Östman	Ca 30% + 20%
Kassör	Bernhard Jaldemark	Arvode
Ordf Verksamhetsutskottet	Anders Hedeberg	Arvode

Länsstyrelsen i Jönköping stödjer vattenrådsarbetet genom att finansiera vissa uppdrag som förbundet har nytta av. Chef på kansliet har varit Förbundssekreteraren Gustav Enander, i egenskap av Avdelningschef på Naturavdelningen på Länsstyrelsen i Jönköping. Till sekretariatet ingår även ordförande i verksamhetsutskottet som sedan 2019 är Anders Hedeberg ifrån Vadstena (även vice ordförande i förbundet under året).

Styrelsen

Styrelsen (Tabell 9) har under året hållit två ordinarie styrelsemöten, i Askersund (vårmöte) och Jönköping (höstmöte). I samband med styrelsemöten erbjuds, där det är möjligt, kompetensutveckling till exempel studiebesök. Efter vårmötet fick styrelsen en guidning på pappersbruket Aspa Pulp, och i samband med höstmötet besöktes Jönköpings nya vattenverk.

Tabell 9. Styrelsens sammansättning under året.

Ordförande		V Ordf	Tid
Johan Löwenadler Davidsson, Länsråd Länsstyrelsen i Jönköpings län		Anders Hedeberg, 1 v ordf KS Vadstena Kommun	årligen
Ordinarie styrelsemedlem		Ersättare	
A	Paulina Stenvall Motala kommun	Annica Stångberg Habo Kommun	2025-2026
A	Jörgen Dahlin (efter stämman) Länsstyrelsen Östergötland	Lars Gezelius Länsstyrelsen Östergötland	2025-2026
A	Anders Lundgren Karlsborgs kommun	NN Askersund kommun	2025-2026
A	Jonas Nordén Region Östergötland	Johannes Ljunggren (efter stämman) P4	2025-2026
A	Petter Jakobsson Fiskevattenägarförbundet	Jonny Ståhl Vätterns Fiskareförbund	2025-2026
A	Gabriella Cahlin LRF	Nicolas Berglund (efter stämman) Almnäs Bruk	2025-2026
A	Sara Peilot Länsstyrelsen Västra Götaland	Andreas Furustam Länsstyrelsen Västra Götaland	2025-2026
B	Mattias Larsson Sveriges Sportfiske & Fiskevårdsförbund	Anders Grahn Vätterns fritidsfiske- & fiskevårdsfond	2024-2025
B	Niklas Ricklund (efter stämman) Länsstyrelsen Örebro	Magnus Ekelund Länsstyrelsen Örebro	2024-2025
B	Emma Willaredt Länsstyrelsen Jönköping	Gustav Enander Länsstyrelsen Jönköping	2024-2025
B	Kristina Olsson Munksjö Aspa Bruk AB	Taina Kuhna Sibelco Nordic AB Baskarpssand	2024-2025
B	Kennet Simonsson Södra	Elin Pettersson (efter stämman) Nammo Sweden	2024-2025
B	Carl Doverholm Skarborgsvatten	Roger Rohdin Jönköpings kommun	2024-2025

HaV och SLU har varit adjungerade under 2025.

Ordinarie förbundsstämman hölls den 6 maj i Huskvarna. På stämman deltog ca 60 personer och förutom sedvanliga stämmoförhandlingar ingick även föredrag och information om

miljöövervakning i Vättern, aktuella projekt, samt en rad vätternrelaterade frågor inom Vätternrådet för Vättern.

Styrelsemöten:

250326: Askersund, Hotell Norra Vättern

251015: Jönköping, Länsstyrelsen

Förbundsstämma

250506: Huskvarna, IKHP-stugan

Figur 2. Studiebesök hos Aspa Pulp i anslutning till styrelsemöte i Askersund.

Valberedning och revisorer

Tabell 10. Valberedning och revisorers sammansättning.

Post	Namn	Reprenterar	Suppleant	Tid
Valberedning	Stefan Swenson	Hjo kommun	-	2025-2027
Valberedning	Annica Magnusson	Jönköpings kommun	-	2025-2027
Revisor	Per-Olof Ekholm	Hjo kommun	Anders Johansson, Karlsborgs kommun	årligen
Revisor	Carl-Erik Lindblad	Hjo kommun		årligen

Sven Ebbesson och Doris Johansson tackades av efter många år som revisorer.

Verksamhetsutskottet (VU)

Verksamhetsutskotten (VU, Tabell 11) sköter det fortlöpande arbetet inom förbundet. VU har under året haft fyra möten fördelat över året.

Tabell 11. Verksamhetsutskottets sammansättning.

Namn	Suppleant	Tid
Anders Hedeberg (Vadstena kommun) (ordf)	-	löpande
Annica Magnusson (Jönköpings kommun/Samförvaltning Fiske)	-	löpande
Britt Sjöqvist (Länsstyrelsen i Örebro)	Magnus Ekelund (Länsstyrelsen i Örebro)	löpande
Sara Peilot (Länsstyrelsen i Västra Götaland)	Andreas Furustam (Länsstyrelsen i Västra Götaland)	löpande
Niclas Bäckman / Jörgen Dahlin (Länsstyrelsen i Östergötland)	Lars Gezelius (Länsstyrelsen i Östergötland)	löpande
Pelle Holmström (Miljösamverkan Östra Skaraborg)	-	löpande
Friederike Ermold (Vätternvårdsförbundet)	-	löpande
Gustav Enander (Länsstyrelsen i Jönköping)	-	löpande
Malin Setzer (Vätternvårdsförbundet/Samförvaltning Fisk)	Rasmus Lindblad (Vätternvårdsförbundet/Samförvaltning Fisk)	löpande
Jörgen Ryberg/Elin Pettersson (Nammo Sweden AB Karlsborg)		löpande

Möten: 250224: Hjo, Bellevue
250611: Jönköping, Länsstyrelsen
250917: Digitalt
251209: Digitalt

Samförvaltning Fiske

Under året har arbetsutskottet Samförvaltning haft 2 schemalagda möten. Utöver ordinarie samförvaltningsmöte har möten vid behov hållits i arbetsgrupperna inom samförvaltningen vid behov. Under året har möte genomförts inom tillsynsgruppen och fortsatta samtal inom sikgruppen och harrgruppen. Utöver dessa möten har ett par informationsinsatser genomförts för att sprida information om Vätterns fisk och fiske, men också arbetet inom samförvaltningen.

Tabell 12. Deltagare i arbetsutskottet Samförvaltning Fisk.

Post	Namn	Suppleant
Ordförande	Annica Magnusson (Jönköpings Kommun)	-
Samordnare	Rasmus Lindblad / Daniel Melin	
Sakkunnig Fiske	Rasmus Lindblad (Vätternvårdsförbundet)	
Yrkesfisket	Jonny Ståhl (Insjöfiskarna)	Zeth Rylander (Insjöfiskarna)
Fritidsfisket	Pierre Rydén (Vätterns fritidsfiske-och fiskevårdsförbund)	Henrik Andersson (Vätterns fritidsfiske-och fiskevårdsförbund)
Fiskevattenägarna	Petter Jakobsson (Fiskevattenägarförbundet)	Björn Dieker (Fiskevattenägarförbundet)
Sportfisket	Mattias Larsson (Sportfiskarna)	Henrik Olsson (Sportfiskarna)

Fisketurism	Ove Johansson (SeFF: Sveriges Fisketurism Företagare)	Manni Svensson (SeFF: Sveriges Fisketurism Företagare)
Kommuner	Ingemar Bergbom (Habo)	Anders Lundgren (Karlsborg)
Forskning	Göran Sundblad (SLU)	Vakant
Länsstyrelser	Anton Halldén (Länsstyrelsen i Jönköping)	Jörgen Dahlin/Lars Gezelius (Länsstyrelsen i Östergötland)
Besöksnäring	Åse Wännerstam	Vakant
Havs-och vattenmyndigheten (adjungerande)	Sofia Brockmark	Jens Persson
Jordbruksverket (adjungerande)	Elin Gunve	Johan Penner

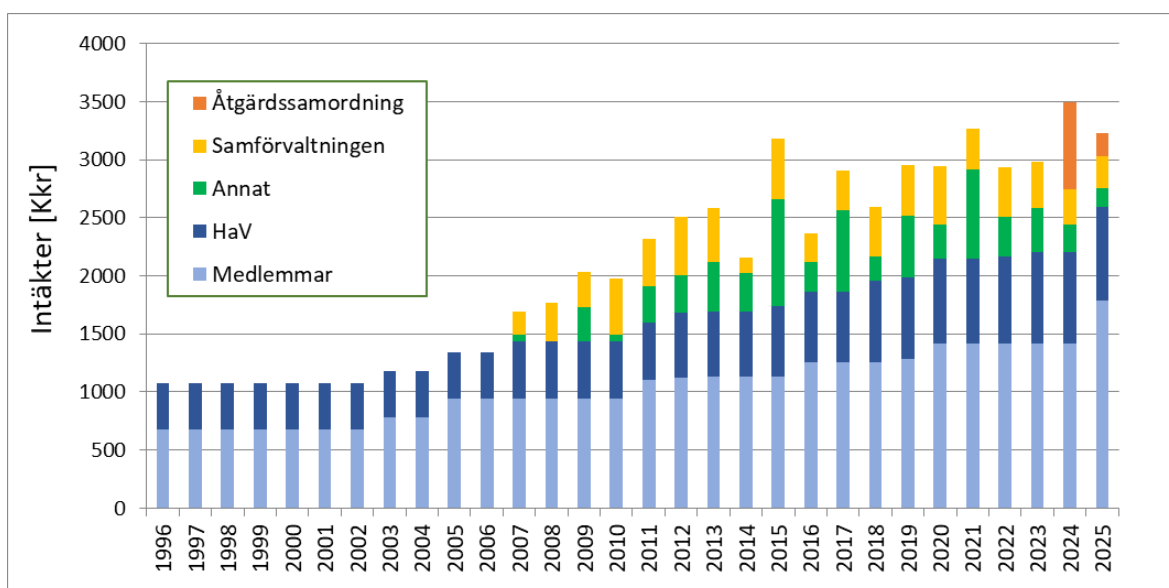
Möten inom samförvaltning inklusive arbetsgrupper:

- 9 april - Utskottet samförvaltning fiske, ordinarie möte
- Utskottet samförvaltning fiske, arbetsgruppsmöte: fisketillsyn
- 24 november - Utskottet samförvaltning fiske, ordinarie möte

Medlemmar

På stämman välkomnades två nya medlemmar in i förbundet – Grevbäcks Gris AB AB och Fortifikationsverket. Ingen medlem begärde utträde, och Vätternvårdsförbundet hade 53 medlemsorganisationer/företag vid årets slut.

Medlemsavgifter höjdes inför 2025 med 25%. Inkomna avgifter – båda fasta och fördelad via andelar – uppgick till 1.788.100 kr (Figur 3, Tabell 13). Årsavgiften delas upp i en undersökningsavgift och en administrativ avgift vilka är 85% respektive 15% av årsavgiften. Detta följer ett beslut på förbundsstämman 1994.

Figur 3. Utveckling av medlemsavgifter i Vätternvårdsförbundet och ekonomisk ersättning för uppdraget från Havs-och Vattenmyndigheten att genomföra miljöövervakning i Vättern, bidrag till Samförvaltning Vättern, Åtgärdssamordning och andra medel till exempel till särskilda projekt, från Vattenmyndigheterna eller Länsstyrelserna.

Tabell 13. Medlemslista för Vätternvårdsförbundet under året.

Nr	Organisation/företag	Andelar	Belopp
1	Aspa Pulp AB	18	109 800
2	Sibelco Nordic AB (Baskarpssand)	1	6 100
3	SAAB Bofors UWS	2	12 200
4	Nammo Sweden AB	2	12 200
5	Sveaskog AB	2	12 200
6	Södra	2	12 200
7	FMV T&E Centre (Provplats Karlsborg)	2	12 200
8	Husqvarna AB	3	18 300
9	LRF	2	12 200
10	P4	5	30 500
11	F7	5	30 500
12	Ahlstrom-Munksjö Paper AB (Jönköping)	15	91 500
13	Skaraborgsvatten	7	42 700
14	Ulfhult Säteri	1	6 100
15	Stjernsunds Gård	1	6 100
16	Askerunds Golfklubb	1	6 100
17	Almnäs Bruk AB	1	6 100
18	Jönköpings Energi	4	24 400
19	Östergötlands Båtförbund	1	6 100
20	Motala Ströms Samfällighetsförening	3	18 300
21	Vätterns fritidsfiske-och fiskevårdsförbund	1	6 100
22	Trafikverket	5	30 500
23	Zinkgruvan Mining AB	11	67 100
24	Samordnad Recipientkontroll Norra Vättern	4	24 400
25	Samordnad Recipientkontroll Södra Vättern	4	24 400
26	Askersund Kommun	9	54 900
27	Habo Kommun	9	54 900
28	Hjo Kommun	9	54 900
29	Jönköping Kommun	36	219 600
30	Karlsborgs Kommun	9	54 900
31	Motala Kommun	17	103 700
32	Vadstena Kommun	9	54 900
33	Ödeshög Kommun	9	54 900
34	Töreboda kommun	2	12 200
35	Östra Vätterbranterna	2	12 200
36	Yrkesfisket	1	6 100
37	Fiskevattenägarförbundet	1	6 100
38	Sveriges Sportfiske-och Fiskevårdsförbund	1	6 100
39	Sterisol AB	2	12 200

40	Vätternvatten AB	1	6 100
41	Mjölby kommun	1	6 100
42	Fortifikationsverket	1	6 100
43	Grevbäcks Gris AB	1	6 100
44	Region Östergötland		55 000
45	Region Jönköping		55 000
46	Region Örebro		55 000
47	Region Västra Götaland		55 000
48	Länsstyrelsen Östergötland		55 000
49	Länsstyrelsen Jönköping		55 000
50	Länsstyrelsen Västra Götaland		55 000
51	Länsstyrelsen Örebro		55 000
52	Havs-och Vattenmyndigheten		0
53	SLU Akvatiska Resurser		0
	Andelar/Medlemsintäkter	223	1 800 300
	Kostnad att fördela på andelar		1 360 300
	Kostnad per andel		6 100

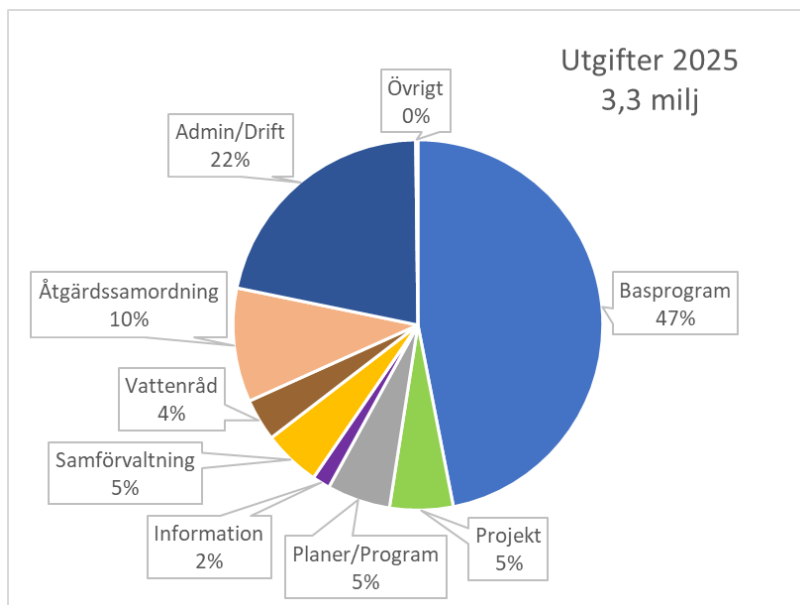
Havs-och Vattenmyndigheten och SLU har inga utpekade medlemsavgifter men bidrar direkt ekonomiskt eller genom via undersökningar till miljöövervakning av Vättern. Havs-och Vattenmyndigheten ger Länsstyrelsen i Jönköping uppdrag att genomföra nationell miljöövervakning av Vättern omfattande 810.000 kr. Vätternvårdsförbundet samordnar undersökningsverksamheten men har inte ekonomiredovisningen av dessa medel.

Ekonomisk redovisning för verksamhetsåret 2025

Havs- och vattenmyndigheten medfinansierade miljöövervakning i Vättern även under 2025 med 810.000 kr. Medlen administreras av Länsstyrelsen i Jönköping. Detta uppdrag samordnas med medlemsavgifterna i Vätternvårdsförbundet (1.788.100 kr) samt andra miljöövervakningsmedel.

Samförvaltningen Fiske har finansierats av medel från Länsstyrelserna. Förbundet har 2024 beviljats LOVA-medel till åtgärdssamordningsprojekt på drygt 900.000 kronor för 2024-26, och ytterligare LOVA-bidrag på 443.500 (332.600 utbetalat) till åtgärdssamordningsrelaterade projekt har beviljats 2025.

Förbundets utgifter – inklusive för moment som finansieras direkt via HaV-uppdrag – uppgick till ca 3,3 milj kronor (Figur 4). Drygt hälften av budgeten går till undersökningskostnader och projekt. Där till kommer inom det samordnade nationella programmet för Vättern moment som utförs eller ansvaras för av SLU eller Länsstyrelserna – främst fiskundersökningar. Den totala budgeten för miljöövervakning är betydligt större än vad som redovisas här.

Figur 4. Fördelning av utgiftsbudgeten för 2023. Inkluderar moment som finansieras direkt via förbundet, via HaV-uppdrag och särskilda projektmedel (observera att det inte är förbundets bokslut eller det slutliga ekonomiska utfallet).

I bokslutet 2025 var intäkter i förbundet 2.417.274 kr och kostnader 2.372.290 kr. Årets resultat var således positivt med 44.984 kr. Tillgångarna i förbundet var vid utgången av året 2.532.330 kr och leverantörsskulderna uppgick till 932.573 kr. Årets resultat tillsammans med eget kapital på 1.554.774 kr resulterade i ett fritt eget kapital på 1.599.758 kr. Av dessa medel var 71.000 kr redan budgeterade från 2024 till 2026 och ca 1.412.000 kr uppbokade/reserverade i avtal. För resterande disponibla medel, ca 116.755 kr, tas beslut om på stämman 2026.

Beskrivning av aktiviteter och frågor inom Vattenråd för Vättern

Vattenråd

Vätternvårdsförbundet har sedan 2010 årligen tecknat innehaft uppdraget från Vattenmyndigheten i Södra Östersjön att samordna vattenråd inom Vätterns avrinningsområde.

Det finns möjlighet sedan årsstämman 2012 att teckna sig som ”intressent i vattenrådet för Vättern” med eller utan prenumerationsavgift. Vidare har man närvarorätt men inte rösträtt på själva stämman vilket är förbehållit medlemmar i förbundet. Under året utgjorde fem organisationer och en privatperson intressenter (Tabell 13).

Tabell 14. Intressenter i Vattenrådet för Vättern som anmält tillhörighet via förbundet.

Organisation/förening	Form
Visingsörådet	Intressent med prenumeration
Visingsö Fiskareförening	Intressent utan prenumeration
SNF Skaraborg	Intressent med prenumeration
SNF Jönköping	Intressent utan prenumeration
Aktion Rädda Vättern	Intressent med prenumeration
Privatperson	Intressent

Vätternvårdsförbundet ansöker årligen hos Vattenmyndigheten i Södra Östersjön om medel för att bedriva dialog och samverkan, ett bidrag som 2025 uppgick till 62 000 kr. Under året har fyra bidrag fördelats (Tabell 14). Fördelningen sker årsvis efter ansökan till förbundet.

Tabell 14. Bidragsfördelning 2025 för att stimulera dialog kring vatten.

Bidragstagare	Bidrag	Syfte
Vätternvårdsförbundet	39 000 kr	Hemsidor och presentationsprogram av provtagningsdata för SRK Södra resp. Norra Vättern; Information
Visingsörådet	5 000 kr	Vattenfrågor (tex avloppsrening, skjutningar och mineralutvinning)
Vikens delvattenråd	10 000 kr	Vattenfrågor i delavrinningsområde, åtgärder för sjön Viken
Östra Vätterbranterna	8 000 kr	Vattenfrågor i delavrinningsområdet
SUMMA	62 000 kr	Stöd från Vattenmyndigheten

Viktiga frågor under året

Bland de övergripande mest viktiga frågorna under året har varit PFAS-förorening från förorenade områden och verksamheter runt Vättern samt gruvprojektet Norra Kärr.

ÅTGÄRDSSAMORDNING

Vätternvårdsförbundet har historiskt fokuserat på miljöövervakning och åtgärder i/för Vättern och mynningspunkter. Förbundet är dock vattenvårdsförbund för hela avrinningsområdet, och åtgärdsbehov för bland annat övergödningssproblem är stort. Förbundet beviljades LOVA-stöd till ett 2-årigt åtgärdssamordningsprojekt i Södra Vättern. Läs mer under punkt 16 ovan.

PFAS I FISK OCH KRÄFTOR

Förhöjda PFAS-halter i fisk från Vättern har varit kända länge. Länsstyrelserna runt Vättern gick – i samarbete med Livsmedelsverket - inför sommaren 2024 ut med nya kostrekommendationer på grund av PFAS som gäller alla fiskarter fiskade i Vättern. Sommaren 2024 samlades kräftor in på tolv lokaler i Vättern för PFAS-analys, i ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Jönköpings län och Livsmedelsverket. Även kräftorna uppvisade förhöjda halter, dock lägre än fisk. Befintliga kostrekommendationer har kompletterats att även gälla kräfta. Rekommendationer är tillfälliga och gäller tills EFSA:s risk-nyttovärdering för fisk blir klar och nya hälsobaserade gränsvärden finns.

En studie av PFAS i provbankad fisk visar på minskande halter i Vättern, med en brytpunkt 2008.

Från 2026 kommer nya gränsvärden för PFAS i dricksvatten gälla. PFAS-halter i utsjön ligger ungefär på hälften av gränsvärdet (2 ng/L vs 4 ng/L PFAS-4).

Åtgärder mot PFAS-tillförsel till Vättern är högprioriterade att få till. De bör prioriteras efter områden med störst påverkan på Vättern – som därmed kan förväntas ha effekt i Vättern. Vid båda stora punktkällor till Vättern – flygplatserna i Karlsborg och Jönköping/Axamo – är åtgärder på gång. Jönköpings kommun jobbar med en stor kartläggning av PFAS-tillförsel via vattendragen inom sin del av avrinningsområde.

HANTERING AV NY INVASIV ART I VÄTTERN

Hösten 2022 upptäcktes den invasiva arten större rovmärsla (*Dikerogammarus villosus*) i Vättern - en "värstingsart", med högst riskklassningen enligt Artdatabankens riskklassificering av främmande arter. Sedan 2023 sker årliga inventeringar runt sjön för att följa spridningen, arten finns nu mellan Västanvik och Bankeryd.

Länsstyrelserna i Jönköping och Östergötland beviljades medel från Havs- och vattenmyndigheten för flertal projekt för att få mer kunskap om artens spridning i Vättern samt vilka möjligheter det finns att minska den.

GRUVVERKSAMHET

2024 påbörjade företaget Greena Minerals processen att söka bearbetningskoncession för en gruva i Norra Kärr utanför Gränna med ett samråd. Till skillnad från tidigare ansökan ska utvinning ske på en annan plats, vid Norra Kärr planeras endast fysikalisk materialanrikning. Bortledning av uppumpad grundvatten, dagvatten och överskottsvatten föreslås ske till Vättern via Stavabäcken. Oro kring gruvans möjliga påverkan på Vättern och dricksvattenkaviteten är stor bland allmänheten.

FÖRSVARVERKSAMHET

Försvarsrelaterad verksamhet diskuteras i tre forum:

- 1. Samordningsgrupp Vättern.** Syfte: Överenskomma om skjutfria perioder.
- 2. Skjutfältsråd Karlsborg.** Syfte: Planfrågor rörande kommunal och försvarsrelaterad verksamhet.
- 3. Fiskeskyddsnämnd.** Syfte: Reglera skador på yrkesfiske orsakade av Försvarsmakten.

Vätternvårdsförbundet följer ovan redovisade försvarsforum.

Exempel på viktiga frågor kopplade till Försvarsaktiviteter i Vätternområdet:

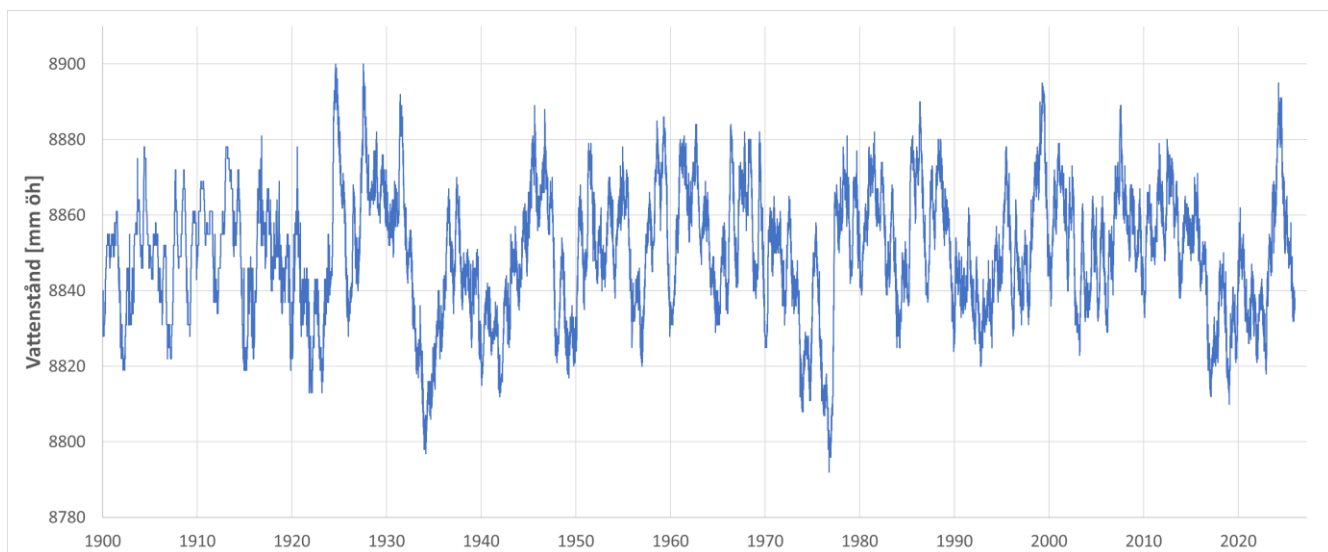
- Skjutfria perioder och riskområdets utbredning/nyttjande
- Buller från skjutningar
- Riskarbete och åtgärder mot PFAS kring Karlsborgs flygplats
- Efterbehandling av försvarets lämningar i undervattensområden
- Genomföra miljöprovning av försvarsverksamheter
- Principfråga rörande Vättern som riskområde/nedslagsplats dvs Försvarsmaktens lokalisering till Vättern

KLIMAT OCH VATTENSTÅND

Vätterns temperatur har ökat stadigt, de senaste 20 åren med i genomsnitt nästan en halv grad per årtionde. Denna ökning är ungefär i samma storleksordning som har uppmätts i andra sjöar. Det är framför allt avsaknad av riktigt kalla vintermånader som driver denna temperaturökning. Isläggning på södra Vättern har uteblivit sedan 2014.

Våren 2024 uppmättes ett rekordhög vattenstånd i Vätterns utflöde. Översvämningar skedde på flera platser i bland annat Jönköping och Hjo, men även nedströms Vättern. Detta resulterade i förnyade diskussioner om en ändring av vattendomen för Vättern. Reglering av Vättern sker i Motala där Tekniska verken i Linköping är regleringsinnehavare.

Vattendomen säger dock att sjön inte får avvika från naturligt vattenstånd. Under 2025 sjönk vattenståndet igen och låg vid årsslutet under normalvärdet.

Figur 4. Vattenstånd i Vättern vid utloppet i Motala. Högre vattenstånd än våren 2024 har inte uppmätts sedan 1920talet.

SAMFÖRVALTNING FISKE

Exempel på aktuella frågor som diskuterats och behandlats under 2025 inom fisk och fiske är förvaltningsplan för fisk och fiske, försörjningsberedskap och resursfördelningen (Tabell 16).

Tabell 16. Exempel på viktiga frågor inom fisk och fiske som drivs inom ramen för samförvaltning fisk Vättern.

Viktig fråga	Kommentar
1. Förvaltningsplan för fisk och fiske	Under 2025 har revideringen av förvaltningsplanen för fisk och fiske 2025–2032 slutförts och den nya planen fastställts, men arbetet med resursfördelningen i planen fortsätter.
2. Försörjningsberedskap	Arbetet med försörjningsberedskap kopplat till fiskresursen har aktualiserats med rådande omvärldsläge. En ny arbetsgrupp har startats som ska jobba vidare med frågan.
3. Resursfördelningen	Efter årsstämman i Vätternvårdsförbundet har fokus legat på att se över processen för att på ett rättvist och representativt sätt ta fram en resursfördelning. Arbetet påbörjades 2025 och fortsätter 2026.

VIKTIGA FRÅGOR I DELOMRÅDEN

Hökensås

Vikens vattenråd jobbar med sjön Viken och har genomfört flera projekt, bland annat en kartering av Vikens bassänger och vattenkemiska undersökningar (med stöd från Vattenmyndigheterna). Vattenkvalitet i sjön och fria vandringshinder mellan Vättern och Unden är aktuella frågor.

Motalabukten

Strandnära områden i kommunerna Motala, Ödeshög och Vadstena berörs av skjutbuller från Karlsborgsfälten. Frågan är stor bland allmänhet. Även frågor kring reglering av Vättern och fria vattenvägar är aktuella.

Södra Vättern

Samtliga företag med vattenutsläpp och som av myndigheterna bedömts som miljöfarliga finansierar undersökningar i tillflödena som rinner till Vättern. I södra delen utförs provtagningsarna av Södra Vätterns Recipientkontroll. Jönköpings kommun är huvudman för programmet. Viktiga frågor är fria vattenvägar i tillflöden och åtgärder i övergödda sjöar.

Norra Vättern

Motsvarande för södra delen finns liknande sammanslutning i norra delen där Askersunds kommun är huvudman. Recipientkontrollen ansvarar för ett omfattande provtagningsprogram i norra Vätterns tillrinningsområde. Miljöproblem i delområdet utgörs av äldre gruvavfallsdeponier som läcker metaller. Även här är fria vandringsvägar och övergödning i bland annat Alsen viktiga frågor.

Östra Vätternbranterna med Visingsö

I sydöstra Vättern utgör Biosfärområdet Östra Vätterbranterna en tydlig samverkansform. Inom Östra Vätterbranterna finns även sjöar med livaktiga fiskevårdsområdesföreningar till exempel Ören och Bunn. På Visingsö finns flera byalag och ett ö-gemensamt forum (Visingsörådet).

STORA SJÖAR

Många av de frågeställningar och som berör Vättern är också relevanta för landets övriga ”Stora Sjöar” (Vänern och Mälaren). Miljöövervakningsprogrammen i de tre sjöarna är till del synkroniserade och flera gemensamma moment/specialundersökningar genomförs regelbundet. Även 2025 pågick flera sjögemensamma projekt.

Kanslierna för Vänern, Vättern och Mälaren har haft flera samverkansmöten och regelbundna avstämningar, däribland i samband med möte för Nationella utförare.

Exempel på viktiga frågor inom Stora Sjöar.

- Samordna övervakningsprogram mellan sjöar, gemensamma moment
- Kvalitetssäkring
- Långsiktig finansiering
- Åtgärder i tillrinningsområde
- Miljögifter och påverkan på ekosystemtjänster

Verksamhetsberättelsen är godkänd av styrelsen den 25 mars 2026.

Friederike Ermold
Kansliet

Anders Hedeberg
Vice Ordförande

VÄTTERNVÅRDS
FÖRBUNDET